

הלכה בפרשה

שנה א- גיליון 12

פרשת שמות - כבוד התפילה

**"וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים תִּקְרָב הָעָלְמָא לְפָנֵי רַבְרָבָא כִּי הַמְקוֹם אֲשֶׁר אֵתָּה עוֹמֵד
עָלֶיךָ אֲדַבֵּר קִדְשׁ הוּא" (ג ט)**

בגדים מכובדים לתפילה | תפילה יחף או בסנדלים | החזקת פלאפון בתפילה

מהות הכבוד ועניינו, נקבע לפי המקום והזמן, כפי שמפורש בלשון הרמב"ם הנ"ל.

לכאורה הדברים קשים. שהרי אנו יודעים שעיקר האדם הוא הנשמה, והגוף חיצוני לה, קל וחומר הלבושים. והיה מקום לשאל ולומר, מה הפרש יש בין לבוש זה לאחר? רחמנא ליבא בעי, והעיקר שיכוון האדם בתפילתו. ומדוע הקפידו האמוראים על בגדים מכובדים לתפילה?

בשו"ת הרשב"ש (סי' רפה) כתב לבאר שאע"פ שהכבוד האמיתי הוא כבוד הנפש, כלומר מצוות ומעשים טובים. מאחר שבעולם הזה מצד פחיתות מחשבתנו אנו מכבדים את החיצוניות, חייבים לנהוג בכבוד שאנו מדמים שהוא הכבוד האמיתי, לפני מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא.

"כי הכבוד והבזיון האמתי הוא כבוד הנפש ובזיון הנפש. אבל יש כבוד מדומה ובזיון מדומה, כי אם ילבש אדם בגדים נאים בעיני בני האדם נחשב לכבוד ואם ילבש בגדים מטולאים הוא נחשב בעיניהם לבזיון, אף על פי שבעצם הנפש שהיא צורת האדם אין כבוד בלבושו בגדי רקמות או בוז בלבושו בגדים צואים, אבל הוא כבוד או בוז אצל בני האדם בלבד... אף

1. במסכת שבת (י א) למדנו על הנהגות האמוראים בתפילה. רבא בר רב הונא היה לובש גרביים לפני התפילה, ואמר 'הכון לקראת אלוקין ישראל'. רבא היה מסיר את גלימתו לפני התפילה על מנת שלא יראה כאדם חשוב אלא כעבד. רב כהנא, כשהיה צער בעולם היה מסיר גלימתו ואמר: 'כעבד לפני רבו', כשהיה שלום בעולם היה לובש את גלימתו, ואמר: 'הכון לקראת אלוקין ישראל' (עי' רש"י שם).

א בגדים מכובדים לתפילה

כשעומדים בתפילה, עומדים לפני מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא. לכן יש להתלבש באופן מכובד לתפילה, כאדם העומד לפני שר חשוב.

הכבוד מוגדר לכל מקום לפי מנהגו, לא הרי עיר כהרי קיבוץ, ווכן על זה הדרך.

מעיקר הדין יש להתפלל במכנסיים ארוכים, אך במקום בו רגילים ללכת במכנסיים קצרים גם לפני אדם חשוב, רשאים להתפלל כך!

ובמסכת ברכות (ל ב) מספרת הגמרא שרבי יהודה היה מקש עצמו בבגדיו ואחר כך מתפלל (עי"ש ברש"י) ולמד זאת מהפסוק 'השתחוו לה' בהדרת קודש'.

על פי גמרות אלו פסק הרמב"ם (פ"ה מהל' תפלה הל' ה): "תקון המלבושים כיצד מתקן מלבושיו תחלה ומציין עצמו ומהדר שנאמר השתחוו לה' בהדרת קדש, ולא יעמוד בתפלה באפונדתו ולא בראש מגולה

ולא ברגלים מגולות אם דרך אנשי המקום שלא יעמדו בפני הגדולים אלא בבתי הרגלים".

תכלית הדברים היא שיש לעמוד בתפילה לפני מלך מלכי המלכים בצורה מכובדת ובבגדים נאים כאילו היה עומד לפני מלך בשר ודם.

מחשבת הכשר. ואף על פי שגם הכהן היה מניח תפילין, לגודל ענינו היה צריך גם זה. ומן הטעם הזה נאמר שנתחייבו להיות אורך הכתונת על כל גופו עד למעלה מן העקב מעט, ואורך בית יד שלה עד פס ידו, והמצנפת ארכה שש עשרה אמה ומקיפה בראשו כדי שיראה אותה בכל עת שישא עיניו, והאבנט שחוגר במתניו ארכו ל"ב אמה ומקיפו ומחזירו על גופו כרך על כרך ונמצא שמרגיש בו בכל עת בזרועותיו, שמתוך גבהו ברוב ההקפין הזרועות נוגעות בו על כל פנים. וכל זה ראה למה שאמרתי למודה על האמת, מלבד שיש בענין כבוד לבית ולעבודה בהיות העובד מלובש בלבוש מיוחד לעבודה, וכבר כתבנו כי בהגדלת הבית ובמוראו יתרככו שם לבות החוטאים וישובו אל ה'".

ואכן, כך מבואר בשו"ע (או"ח סי' צח סע' ד): "התפלה היא במקום הקרבן, ולכך צריך לזוהר שתהא דוגמת הקרבן... וראוי שיהיו לו מלבושים נאים מיוחדים לתפלה, כגון בגדי כהונה, אלא שאין כל אדם יכול לבזבז על זה. ומ"מ טוב הוא שיהיו לו מכנסים מיוחדים לתפלה, משום נקיית".

למעשה, בשו"ע (או"ח סי' צא) כתב מספר פרטים בדין זה. ויסוד כולם, כאמור לעיל, שהגדרת הכבוד תלויה במנהג המקום והזמן.

לכן, במקום שרגילים לילך עם חליפה וכובע, חייבים לילך כך בתפילה. ובמקום שלא רגילים בזה, אין חובה לילך כך בתפילה.

במקום שרגילים שלא לילך במכנסיים קצרות, חובה להתפלל בארוכות. ובמקום שלא מקפידים בכך, רשאי להתפלל במכנסיים קצרות. כמבואר בשו"ע (שם סע' ה): "לא יעמוד באפונדתו ולא בראש מגולה ולא ברגלים מגולים, אם דרך אנשי המקום שלא יעמדו לפני הגדולים אלא בבתי רגלים". וכתב המשנ"ב (ס"ק ג'): "מיהו אם הבגד ארוך שחופה את הרגלים או בארצות החמין מאוד

על פי שאין תוספת בעצם נפש האדם כשילבש בגדים נאים ולא חסרון בלובשו בגדים מטולאים אלא כפי מחשבת האדם. ויש בגדים שאם ילבש אותם אדם במקום אחד הם תפארת ואם ילבשם במקום אחר הם גנאי, והכל כפי המקומות וכפי האדם, והקש על זה. ולפיכך דברים שאנו חושבים אותם גנאי ובזיון לאדם לא נעשם לפני הקדוש ברוך הוא ולא במקומות המקודשין... והטעם בבית הכנסת שכל מה שאנו מדמין שהוא בזיון ראוי לרחקו, וכל מה שהוא כבוד ראוי לעשותו... קל וחומר לפני מלך בשר ודם אין עושין כן לפני מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא על אחת כמה וכמה... שכל דבר שהוא בזיון לפני בשר ודם חשבינן ליה בזיון לפני הקדוש ברוך הוא ואין ראוי לעשותו".

ונראה לבאר בדרך נוספת. על פי הכלל שיסודו חכמינו ז"ל: "אחרי הפעולות נמשכים הלבבות" (ספר החינוך מצוה טז'). וכאשר יכין האדם את עצמו לתפילה, גם על ידי לבישת בגדים מכובדים, תתעורר נפשו לכבד את ה', ותתפעל נפשו לחוש שהוא עומד לפני מלך מלכי המלכים, ועליו לכבד ולהדרו בכל הכבוד והיקר. ועל ידי זה תהיה תפילתו זכה וברה.

הדברים מוסברים יותר, אם משווים את התפלה לעבודת המקדש. לשיטת רבי יהושע בן לוי שתפילות כנגד תמידין תקנום (ברכות כו ב), המתפלל הוא ככהן המקריב קרבן לפני הקדוש ברוך. והנה צותה התורה על לבוש הכהנים.

וביאר בספר החינוך (מצוה צט): "משרשי המצוה, היסוד הקבוע לנו כי האדם נפעל לפי פעולותיו ואחריהם מחשבותיו וכוונותיו, והשליח המכפר צריך להתפיס כל מחשבתו וכוונתו אל העבודה, על כן ראוי להתלבש בגדים מיוחדים אליה, שכשיסתכל בכל מקום שבגופו מיד יהיה נזכר ומתעורר בלבו לפני מי הוא עובד, וזה כעין תפילין שנצטוו הכל להניח בקצת הגוף שיהיה לזכרון

¹ ומקומות נוספים רבים, מצויינים בחינוך שם מהדורת מכון ירושלים

על יחידים שבאים להתפלל בשרוולים קצרים, ולמחות בידם על כך, והרי משנה שלימה שנינו (מגילה כד ב) פוחח פורס על שמע אבל אינו עובר לפני התיבה, ופירש רש"י, שרשאי לומר קדיש וקדושה שמחוייב בהם. וכל שכן שרשאי פוחח (שזרועותיו וכתפיו מגולות, כפירוש הרי"ף והרמב"ם) להתפלל לעצמו (וכן פסק בפשיטות הפרי חדש סוף סימן ט). וכן המנהג פשוט, שבימי הקיץ הלוהטים, הרבה פועלים ופקידים שבשעת מלאכתם אינם יכולים ללבוש חולצות עם שרוולים ארוכים עד לכף היד, הולכים בשרוולים קצרים לבית הכנסת להתפלל מנחה וערבית, ואין פוצה פה, ובודאי שיש להם על מה שיסמוכו, וכמו שביארנו."

2. בהתגלות הקב"ה למשה רבנו בסנה, הוא מצוה עליו: 'של נעליך מעל רגליך כי המקום אשר אתה עומד עליו אדמת קדש הוא'.

ובמדרש (רבה שמות פרשה ב סי' ו) למדו חז"ל: "של נעליך, כל מקום שהשכינה נגלת אסור בנעילת הסנדל, וכן ביהושע של נעלך, וכן הכהנים לא שמשו במקדש

אלא יחפים". רבנו בחיי מבאר (על דרך הפשט) שהסרת הנעליים מעידה על יראה, ונועדה כדי שלא יקל ראש כנגד השכינה.

ולכאורה לפי זה היה מקום שכך יש לנהוג גם בבית הכנסת, להסיר נעליים לפני הכניסה ל'בית מקדש מעט', ולהתפלל יחף באימה ויראה לפני ריבונו של עולם. שהרי גם בבית הכנסת יש השראת שכינה, כמבואר במסכת ברכות (ו א): "אמר רבין בר רב אדא אמר רבי יצחק: מנין שהקדוש ברוך הוא מצוי בבית הכנסת שנאמר: אלהים נצב בעדת אל".

שעומדי שם ג"כ בפני גדולים יחף אין לחוש אפילו הבגדים קצרים ונראין הרגלים".

אמנם, מאחר ורוב האנשים מקפידים שלא לעמוד בפני אדם חשוב במכנסיים קצרות, ראוי ונכון שלא להתפלל כך, וכל אדם ישער בדעתו אן היה עומד באופן זה לפני שרים וחשובים.

ועי' שו"ת יחוה דעת (ה"ד סי' ח) שכתב בעניין שרוול קצר בחולצה: "אמנם הרה"ג רבי עובדיה הדאיה בשו"ת ישכיל עבדי חלק ז' (בקונטרס אחרון דף שכט ע"א) כתב, שאפילו אם החולצה של חצי שרוול

מכסה את הזרוע עד המרפק, אסור למי שלובשה להיות שליח צבור, כי הקפידה איננה רק על הזרוע, אלא כל שאין כל גופו מכוסה כראוי כדרך כל בני אדם, הרי זה בכלל פוחח שאסור להיות שליח צבור, שאין זה כבוד הצבור, שהרי אין דרך לעמוד בפני גדולים בחולצה של חצי שרוול, אלא לובשים עליה מעיל שלא יתראו ידיו מגולות. ואפילו במקום שהחברים אינם מקפידים זה על זה בכך, מכל מקום פשוט שאינם מעיזים להיכנס בחצי שרוול

ב. תפילה יחף

בפרשתנו הקב"ה מצוה את משה רבנו: 'של נעליך מעל רגליך כי המקום אשר אתה עומד עליו אדמת קדש הוא'. לפי זה, לכאורה היה מקום להתפלל יחפים, כביטוי למורא שמיים שעלינו בתפילה.

אך, למעשה מאחר ואין לנו 'גילוי' שכינה בתפילה אלא רק השראת שכינה, אנו מחויבים בכבוד ה' יותר מאשר ביראתו, ולכן אין להתפלל יחף במקום בו הרגילות היא ללכת לפני שר חשוב בנעליים?.

לבתי המשפט או לבתי הדין או לנשיא המדינה, וכל שכן שאין לעמוד כך לפני מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא, ואפילו אם הוא יחיד שבא להתפלל בחצי שרוול יש למחות בידו, וכל שכן שאינו יכול לשמש כשליח צבור, וכך אנו נוהגים למחות לא רק בשליח צבור הבא להתפלל בשרוולים קצרים, אלא אף ביחידים הבאים לבית הכנסת להתפלל כך, שיתנהגו ביראת הכבוד וכו'. עכת"ד. והניף ידו שנית בשו"ת ישכיל עבדי חלק ח' (חלק או"ח סי' כד סע' ג דף נא ע"ב), שאף על פי שיש חברי כנסת ואנשי צבור שבאים בשרוולים קצרים אצל נשיא המדינה אין ללמוד מזה להקל וכו'. עש"ב. ואני תמה שאפילו לדבריו מה ראה להקפיד

המתבטאת בהסרת הנעליים. עי"ש. ולפ"ז אפשר להעמיד אף את התירוץ הנ"ל המחלק בין 'גילוי' ל'השראת' שכינה. וק"ל²

כל זה אמור גבי כניסה לבית הכנסת יחף. ולגבי תפילה יחף, כבר הבאנו לעיל מהגמרא שבת (י א) שרבא בר רב הונא היה לובש גרביים לפני התפילה, ואמר 'הכון לקראת אלוקיך ישראל'. וכתבו התוס' (ד"ה רמי'): "מכאן יש להוכיח שאין להתפלל יחף אלא בט' באב ויו"כ".

והקשה בספר רבי נחמיה (הביאו בשו"ת משנה הלכות ח"י סי' כו): "איך יפרנסו התוס' המשנה דמגילה (כד ב) האומר בסנדל איני עובר אף יחף לא יעבור, והלא בלא אמירה ידידה שהוא לא יעבור בסנדל נמי אסור לו לעבור להתפלל יחף. ואין לומר שמירי בט' באב וביו"כ דהא אמרין שם הטעם שמא מין הוא דמקפידין שלא לעבור בסנדל ואי מירי בט' באב וביו"כ כולי עלמא אין עוברין". המשנה הלכות תירץ: "דמה שכתבו התוס' שאין להתפלל יחף היינו דוקא לכתחילה אבל בדיעבד אם התפלל תפלתו תפלה. שוב מצאתי בפר"ח א"ח סי' צא שכתב שהוא רק ממדת חסידות ושמתתי כמוצא שלל רב. ולכן במקום שאין מי שיתפלל לפני התיבה רק ההולך יחף שרי להתפלל אבל האומר בסנדל איני עובר אף יחף לא יעבור אפילו בדיעבד ועיין ב"ח א"ח סי' צא".

מאידך, פסק הרמב"ם (פ"ה מהל' תפילה הל' ה וראה לעיל סעי' 1): "ולא יעמוד בתפלה באפונדתו ולא בראש מגולה ולא ברגלים מגולות אם דרך אנשי המקום שלא יעמדו בפני הגדולים אלא בבתי הרגלים". והיינו שהכל תלוי במנהג במקום, וכמבואר לעיל שדין זה הוא מפני הכבוד, והכבוד תלוי בכל מקום לפי רגילותו. וכ"ד הטור (או"ח סי' צא)

וכתב על זה בהג"ה מיימוניות (אות ח): "וכן אסור לילך לבית הכנסת בלא מנעלים דאמרין בחגיגה לאו אורח ארעא לגלויי כרעיה קמיה רביה".

[הגמרא (חגיגה יג ב) עליה מדבר ההג"ה מיימוניות עוסקת במראה המרכבה שראה יחזקאל והשוואתו למראה שראה

אך, במסכת ברכות (סב ב) הגמרא מחלקת בין הר הבית בו אליו חובה להיכנס יחף, לבין בית הכנסת אליו מותר להיכנס בנעליים.

מסברה נראה לבאר את ההבדל בין משה רבנו ויהושע והר הבית לבית הכנסת - אצל משה רבנו היה 'גילוי שכינה', וכן אצל יהושע היה 'גילוי שכינה' ובמקדש יש 'גילוי שכינה', כלומר שרואים את השכינה בעין, במקום כזה חובה להסיר נעליים מפני גודל היראה מהשכינה, אבל בבית הכנסת אין אלא 'השראת שכינה', שזו דרגה נמוכה יותר ולא חייבים להסיר נעליים.

אבל קשה על סברה זו, שהרי בהר הבית אף בחורבנו אסור להיכנס בנעליים, אלא רק יחף. ובחורבנו לכאורה אין בו 'גילוי שכינה' אלא רק השראת שכינה (ושמא אף השראת שכינה אין בכל הרהר, אלא רק בכותל מערבי).

אכן, טעם אחר לחילוק בין בית הכנסת להר הבית, ביאר הגר"ד סולובייצ'יק (רשימות שיעורים ברכות סב ב): "שבבית המקדש החיוב הוא מדין יראה, וכדכתיב 'וממקדשי תיראו', ואילו בבית הכנסת החיוב הוא מדין כבוד ולא מדין יראה. ומכיון שהחיוב בבית הכנסת הוא רק חיוב כבוד, ושיעור הכבוד הוא 'כביתו', ולכן מותר להכנס לבית הכנסת במנעליו כמו בביתו, ומאידך בהר הבית אסור לו לנעול מנעלים משום חובת יראת המקום". ועניין הכבוד ומהותו התבאר לעיל בסעי' 1.

[ועיי"ש בהמשך דבריו שאף לשיטתו הקשה שיש לחלק בין קודש החורבן לאחר החורבן, ולא מצאנו חילוק זה, שהרי אנו יראים ממי שהזכיר על המקדש, והיינו מהשראת השכינה שבו, והביא את לשון הרמב"ם (פ"ו מהל' בית הבחירה הל' טז) שקדושת מקום המקדש היא: "מפני השכינה ושכינה אינה בטלה". ועוד הוסיף הרמב"ם שכן הוא לגבי בתי כנסת שחרבו, ואם כן קשה מדוע לבית הכנסת יש רק דין 'כבוד' ומותר בנעליים ולמקום המקדש יש דין 'יראה' ואסור בנעליים? אלא שיש לחלק בגדר השראת השכינה בין מקום המקדש לבית הכנסת. שבמקום המקדש הייתה השראת שכינה גדולה יותר המחייבת ביראה, וכדברינו לעיל, מה שאין כן בבית הכנסת יש השראת שכינה נמוכה יותר, שמספיקה אמנם לחייב בשמירת על קדושת בית הכנסת אף בחורבנו, אך לא מספיקה לחייב ביראה

² ודע שבבית הבחירה למאירי (ברכות סב ב) כתב שיש נוהגים לחלוץ נעליים כשנכנסים להיכל שבו ספר התורה.

מותר להרמב"ם ויש אוסרין גם בכה"ג כדאיתא בחגיגה דלאו אורח ארעא לגלויי כרעא קמי מריה ע"ש ונ"ל דלא פליגי דודאי יחף אסור גם להרמב"ם אך דמיירי שמשאיר האנפילאות על רגליו שקורין זאקי"ן (גרביים)."

למעשה, מאחר וגם לגבי נעליים הכל תלוי בדרך הרגילה ובכבוד, כאמור לעיל לגבי בגדים, פסק המשנה ברורה (סי' צא ס"ק יב): "אין להתפלל בבתי שוקיים של פשתן לבד, דגנאי הוא לעמוד כן לפני גדולים. ומכל שכן כשלו בשין סנדל והעקב מגלה... מיהו... בארצות החמין מאוד שעומדים שם גם כן בפני גדולים יחף אין לחוש אפילו הבגדים קצרים ונראין הרגלים". ועוד הוסיף לגבי גרביים שהכל לפי מנהג המקום.

הוא הדין והוא הטעם שאין להתפלל במגפיים גבוהות אלא אם כן מקובל ללכת כך לפני אדם חשוב, ועל המתפללים במגפיים מעין אלו קרא המשנה ברורה (שם): "אל תבואני רגל גאוה ויד רשעים אל תנידני".

3. במסכת ברכות (כג ב):

"תנו רבנן: לא יאחז אדם תפילין בידו וספר תורה בזרועו ויתפלל, ולא ישתין בהן מים, ולא יישן בהן לא שינת קבע ולא שינת עראי. אמר שמואל: סכין, ומעות, וקערה, וככר הרי אלו כיוצא בהן".

ונחלקו הראשונים מה כלול באיסור להחזיק, ויסוד מחלוקתם הוא מה טעם האיסור.

ישעיה, שאצל ישעיה היו שש כנפיים לכל חיה ואצל יחזקאל רק ארבע כנפיים, ומבארת הגמרא ששני כנפיים התמעטו בחרבן והן הכנפיים המכסות את הרגליים, והראייה היא שאילו היו מתמעטות אלו לא היה יחזקאל יודע שרגליהם רגל ישרה, שהרי היו מכוסות, ואין לומר שמידי פעם גילו אותן שהרי 'לאו אורח ארעא לגלויי כרעיה קמיה מריה'. ולפי"ז אפשר להקשות על האמור לעיל, שבהר הבית אף בחורבנו אסור להכנס יחף מפני השראת השכינה שבו. שהרי כנפי החיות נתמעטו אחר החורבן ודווקא אותן כנפיים שכיסו את רגליהם, ושלפני החורבן לא היו נגלות מפני כבוד ה'. אך יש ליישב, שהיא הנותנת, התמעטות כנפי החיות מראה על חילול ה' הנורא שנהיה בעולם בעת החורבן, ושלכאורה נראה כאילו איננו לפני ה' וניתן לגלות הרגליים, וזה מסימי החורבן. אבל האמת היא שאנו עדיין לפני ה' ואסור לגלות הרגליים. ומעשה מרכבה הוא מהדברים העמוקים שאין דורשים בהם, והאמור לעיל הינו בדרך לימוד מוסר מזה ולא עומק העניין, מהותו ותכליתו.]

ג. החזקת פלאפון בתפילה

בעת התפילה חייב האדם להיות מרוכז בה ולא להסיח דעתו לדברים אחרים. לכן אסרו האמוראים להחזיק חפצים שונים ביד מחשש שמא יפלו מידו.

על כן, אין להחזיק פלאפון בידו בתפילה, מאחר ודעתו מוסחת שמא יפול המכשיר. ויש לכבות את המכשיר לפני התפילה.

אמנם, כשאין לו סידור, ורוצה להתפלל מסידור המותקן בפלאפון, נראה שרשאי להחזיקו, כי אדרבא בזה הוא מכוון שקורא את התפילה מתוך הכתב. בתנאי, שיסדר את המכשיר באופן שלא יתקבלו ושיחות והודעות בזמן התפילה, על מנת שלא תוסח דעתו ודעת אחרים.

ובדבריו היה מקום לומר שזה לא תלוי בחילוק מקומות, אלא שתמיד אין דרך ארץ לילך ברגליים מגולות. אבל למעשה האחרונים (לבוש, ברכי יוסף ושו"ע הרב) הכריעו שהכל תלוי במנהג המקום, כדעת הרמב"ם והטור.

ובתורה תמימה (שמות ג ה) כתב בהערה: "ומבואר בדברי הימים שמכבר הימים היה הנהוג בכל העולם וגם במלכים ושרים

לכבדם בשליפת מנעל³ עד שבא אפפיור אחד ואמר דטוב יותר להראות כבוד והכנעה בגלוי הראש מאשר בהתגלות הרגל, ונתקבלו דבריו בכל ארצות אירופא זולת בארצות המזרח, ולכן אצלנו בארצות המערב והצפון אסור להתפלל יחף".

וכתב בערוך השלחן (סי' צא סע' ה): "ובמקום שדרך לעמוד בפני הגדולים שלא בבתי רגלים

³ מעניין לציין לסיפור הויכוח שהיה בין הקראים לרבי יהודה לייב מייטוס מתלמידי הגר"א, בפני הקיסר הפולני סטאניסלב אויגוסט פוניאטובסקי. בויכוח זה ניצח רבי יהודה לייב בטענה שהקראים גנבו למשה רבינו ע"ה את הנעליים, הקראים התרעמו וטענו שבזמן משה רבנו עדיין לא היו קראים... עיי' שרי המאה (חלק ב פרק ד)

ומותר להחזיקו. שהרי מן הסידור הוא מתפלל.
וכ"פ בשו"ע (סע' ב).

ולפי הנ"ל פשוט וברור שאין להחזיק פלאפון בידו בעת התפילה, בין מצד כבוד התפילה ובין מצד ביטול הכוונה בתפילה.

וכתב בשו"ת להורות נתן (יא ס' ט): "ועיין בשו"ע שימנע כל הטרדות כדי שיכוין, ואיתא שם כשהוא מתפלל לא יאחוז בידו תפילין ולא ספר מכתבי הקודש וכו' מפני שלבו עליהם שלא יפלו ויטרד ותתבטל כונתו. ועיין טו"ז שפקפק עפ"ז, בהא דנהגין שהש"ץ מחזיק ספר תורה בידו כשאומר יקום פורקו, ואף על פי שאין צריך כונה כמו תפלת י"ח, מכל מקום אין בזה הידור עיין שם. ובשו"ע שם (ס' צח סע' א) איתא, המתפלל צריך וכו' שיחשוב כאילו שכניה כנגדו ויסיר כל המחשבות הטרודות אותו עד שתשאר מחשבתו וכוונתו זכה בתפלתו, ויחשוב כאילו הוא מדבר לפני מלך בשר ודם היה מסדר דבריו ומכוין בהם יפה לבל יכשל, קל וחומר לפני מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא שהוא חוקר כל המחשבות, וחסידיים ואנשי מעשה היו מתבודדים ומכווין בתפלתם עד שהיו מגיעים להתפשטות הגשמיות. ושם (סע' ב) איתא, לא יתפלל במקום שיש דבר המבטל כונתו ולא בשעה המבטלת כונתו. ואף על גב שכתב המחבר ז"ל שם דעכשיו אין אנו נזהרין בכל זה מפני שאין אנו מכווין כל כך בתפילה עיין שם, מכל מקום ודאי דאסור לעשות מעשה העלול לבטלו מכוונת התפילה, ודי לנו מטרדות הזמן שקשה להתגבר עליהן, ועל הראשונים אנו מצטערים ואין יבוא להוסיף עליהן על ידי הכנסת כלי זה למקום תפילה אשר כל רגע עלולים לקראו לשיחה ולבטל כונתו. ועיין רמב"ם (פ"ד מתפילה ה"א) חמשה דברים מעכבין את התפילה, ומהם דברים החופזים אותו וכונת הלב, ושם (ה"י) כתב שלא יתפלל עד שיסיר כל דבר הטרודו ואחר כך יתפלל, ושם (הט"ז) כתב כיצד היא הכונה שיפנה את לבו מכל המחשבות ויראה עצמו כאילו הוא עומד לפני השכינה עיין שם. וכשמכניס כלי זה לבית הכנסת כדי שיוכל לשוחח בעניני עסקיו, נמצא שלא פנה

רש"י פירש: "לא יאחוז בידו וכו' ויתפלל - שאין דעתו מיושבת עליו בתפילה, שהרי לבו תמיד עליהן שלא יפלו מידו... הרי אלו כיוצא בהן - לענין תפילה, שדואג עליהן שלא תפול הסכין ותזיקנו, והקערה תשפך, והמעוות יאבדו, והככר יטנף". משמע שטעם האיסור הוא שהאדם חושש שהדבר יפול מידי ויהרס ומתוך כך יבוא לחוסר ריכוז בתפילה. לכן רק דברים שחושש שיהרסו אם יפלו מידי אסור להחזיק, אבל שאר דברים מותר.

ברבנו יונה (ברכות יד ב) הביא פירוש נוסף: "ואית דמפרשי דמאי דנקט סכין וקערה וככר ומעות לאו דוקא אלא אורחא דמילתא נקט והוא הדין שאין לו ליטול בידו שום דבר בשעת התפילה אלא לולב בלבד שהתירו משום חבובי מצוה לא ימעט בזה כונת התפילה ולפי זה הפירוש צריך לזהר שלא יקח אדם שום דבר בידו בשעה שיתפלל מפי מורי הרב נר"ו". ולפירוש זה צריך לומר שאין הטעם שאסור להחזיק דברים בתפילה, מפני שחושש שיפלו מידי ויתקלקלו, אלא אפילו ללא חשש זה, עצם ההחזקה של דבר ביד, עלולה לגרום לחוסר כונה. ויש שפירשו (פרי מגדים משבצות זהב או"ח ס"י צו ס"ק ב) שההחזקה היא חוסר כבוד לתפילה, ואף דין זה הוא מדיני כבוד התפילה.

הרמב"ם (פ"ה מהל' תפילה הל' ה) פסק בלשון כללית: "ולא יאחוז כלים ומעות בידיו" ולא פירט סוגי כלים שונים. הלחם משנה מדייק מזה שלכאורה כוונתו לאסור את כל הכלים.

והשו"ע (או"ח ס"י צו סע' א) פירש שהאיסור הוא: "מפני שלבו עליהם שלא יפלו ויטרד ותתבטל כונתו".

הט"ז (ס"ק ב) הביא את דברי היש מפרשים שברנו יונה ופסק כמותו, לאסור את כל הכלים.

ובבית יוסף הביא משו"ת תרומת הדשן (סי' יז) שמותר להחזיק מחזורים וסידורים ביד בעת התפילה, שזה דומה ללולב שהוא חפצי מצווה

הלכתא

תורה. הלכה. חיים.

כלל הלכה תורת חיים בבעת אסף
ע"ש ר' חיים שו"ת ד"ל
כולל הלכה רחובות
מכון לפרסומים הלכתיים

אמנם, אם אין לו סידור (וכגון חיילים בשטח שלא לקחו סידור מחמת שחששו לקדושתו) ובמכשיר מותקן סידור תפילה, רשאי להתפלל מהמכשיר, בתנאי שיבטל את האפשרות לקבל שיחות והודעות. היתר זה מבוסס על האמור לעיל, שאם אוחז את הדבר בידו לצורך מצוה מותר, ובאופן הנזכר, כביכול הפך המכשיר לסידור.

לבו מכל המחשבות, ובודאי דלא הוי כאילו עומד לפני השכינה⁴.

ועל כן פשוט שאין לאחוז פלאפון ואף לא להשאירו דלוק בכיס (ע"ש בלהורות נתן) בשעת התפילה.

⁴ וראה שם בכל תשובתו שמראה עוד כמה איסורים שיש בהחזקת פלאפון בתפילה כאשר הוא דלוק, ובפרט שמפריע לשאר המתפללים וממעט כוונתם, אם יצלצל הטלפון תוך כדי התפילה. ע"ש באורך.

הגיליון מוקדש לעילוי נשמת

טובה בת חיים צבי שכטר ז"ל

נלב"ע כד שבט תשס"ה

תנצב"ה

כתיבה: הרב ינון קליין
ביקורת: הרב גיורא ברנר

להערות / הקדשות (לרפואה או ע"נ) / הרשמה לרשימת התפוצה
צור קשר: בית מדרש הלכתא bm.hlct@gmail.com יעקב יונגרייס - 054-9023288

הלכתא

תורה. הלכה. חיים.

כולל הלכה תורת חיים ובעת אסף
ע"ש ר' חיים שורק ז"ל
כולל הלכה רחובות
מכון לפרסומים הלכתיים